

Asia: VN/32825/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1. Lausunto osaan, joka koskee Kotimaisten kielten keskuksen asemaa

Kotuksen merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle juontuu siitä, että kielillä on olennainen merkitys ihmisen elämässä: niihin perustuvat sekä ajattelu että sosiaalinen vuorovaikutus. Kielen vuorovaikutustehtäviä tuetaan etenkin Kotuksen perustehtäväksi nimetyllä kielenhuollolla, joka on 2000-luvulla hyvin erilaista kuin 1900-luvulla: se ei ole ihmisten komentamista määräämällä pilkkujen paikkoja ja ilmaisutapoja, vaan kansalaisten kieliymmärrysten ja kielitiedon lisäämistä. Kotus on aiemmin pystynyt tarjoamaan monipuolisemmin kielitietoa suomalaisille, mutta leikkausten myötä yhä vähemmän. Tästä seuraa, että kaikkialla yhteiskunnassa ihmiset, joilla ei ole kielitietoa vahvistavaa koulutusta, joutuvat askartelemaan enemmän kieliaineistojen kanssa saamatta siihen tukea. Tuloksena voi olla epäselvää kieltä, vieraannuttavaa jargonia, jopa epäpäteviä ohjeita. Näillä asioilla on kielteisiä vaikutuksia demokratiaan, kun kielestä ja kielistä tulee ulossulkemisen muotoja.

Hallituksen esityksen mukaan Kotus muuttuisi itsenäisestä virastosta yksiköksi Opetushallituksessa. Säätiötä ihmetyttää tässä jo sekin, että tulevan yhdistyneen viraston tulevassa nimessä ei mainittaisi kieliä lainkaan. Jos fuusio toteutetaan, ehdotamme hallituksen esityksessä olevan nimen Opetushallitus sijaan nimeksi Kieli- ja opetusvirasto. On lisäksi erityisen tärkeää, että Kotus säilyy autonomisena tulevan kieli- ja opetusviraston osana.

Hallituksen esityksen nykytilan kuvauksessa sanotaan, että Kotuksella olisi ollut ”kielipoliittisia” tehtäviä jo viime lakiuudistuksesta lähtien. Kuvaus ei vastaa nykylakia (1403/2011) eikä hallituksen esitystä siitä. Koko kielipolitiikka-termi on moniselitteisyytensä takia hankala: uudessa esityksessä

sillä viitataan työhön kielen aseman parissa, eikä esimerkiksi kielenhuoltotyötä nähdä osana kielipolitiikkaa. Kielenhuoltotyö kuitenkin liittyy olennaisesti kielipolitiikkaan.

Suomessa on pitkä monikielisuuden perinne, toisin kuin monessa yksikielisyttä painottavassa Euroopan maassa. Monikielisyys on vahvuus ihmisen ajattelulle, sillä jokainen uusi opittu kieli laajentaa ajattelun mahdollisuuksia. Käsillä olevassa hallituksen esityksessä ansiokkaasti korjataan aiemmat ilmaukset, joiden perusteella Suomessa on ajateltu olevan yksi saamen kieli ja yksi viittomakieli. Lisäksi karjalan kieli on lisätty Kotuksen tukemiin kieliin, mikä on erinomainen asia. Jos näin tehdään, tarvitaan lisää resursseja Kotukselle, ei uusia leikkauksia eikä sulauttamista Opetushallitukseen ja näkymättömiin. Jo sekin, että saamen kieliä ja viittomakieliä on ymmärretty olevan useampia, vaatii lisää resursseja. Säätiö ei tässä ole vain ulkopuolisena toivomassa lisää julkista rahoitusta Kotukselle, vaan olemme jo mukana talkoissa. Kotuksessa laadittavaa Vanhan kirjasuomen sanakirjaa on vuodesta 2012 alkaen laadittu pääosin Koneen Säätiön rahoituksella. Säätiö on myös rahoittanut mm. Suomen murteiden sanakirjaa. Muutkin suomalaiset yksityiset säätiöt osallistuvat tällä hetkellä Kotuksen sanakirjatyön rahoittamiseen. Työssä korkea tieteellinen laatu yhdistyy tieteen yleistajuistamiseen.

2. Lausunto osaan, joka koskee tulevaa ns. kulttuurivirastoa

Koneen Säätiön näkökulmasta on hyvä, jos taiteen ja kulttuurin asema valtionhallinnossa vahvistuu virastofuusion myötä. Lisäksi säätiö haluaa korostaa sitä, miten tärkeää on säilyttää vertaisarviointi ensisijaisena päätöksenteon perusteena. Se on olennaista perustuslaissa mainitun taiteen vapauden kannalta.

Korhonen Kalle
Koneen Säätiö